

جستاری در جامعه‌شناسی سیاسی ایران

(انقلاب اسلامی و سرمایه اجتماعی در ایران)

دکتر عباسعلی رزایی

(عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

فاطمه حیدری

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
بخش اول: کلیات پژوهش	
۱-۱ بیان مسئله.....	۱۴
۲-۱ ادبیات و پیشینه پژوهش.....	۱۹
۳-۱ اهداف پژوهش.....	۲۳
۴-۱ سؤالات پژوهش.....	۲۳
۵-۱ فرضیه پژوهش.....	۲۴
۶-۱ روش پژوهش.....	۲۵
بخش دوم: مفاهیم و بنی نواریک سرمایه اجتماعی	
مقدمه.....	۲۸
۱-۲ فصل اول: تاریخچه سرمایه اجتماعی.....	۲۸
۲-۲ فصل دوم: مفهوم سرمایه اجتماعی.....	۳۵
۳-۲ فصل سوم: سطوح مختلف سرمایه اجتماعی.....	۴۴
۱-۳-۲ سطح خرد (روابط میان فردی).....	۴۵
۲-۳-۲ سطح میانی (انجمن ها و سازمان های رسمی و غیر رسمی).....	۴۶
۳-۳-۲ سطح کلان (نهادهای اجتماعی).....	۴۶
۴-۳-۲ شاخص های سرمایه اجتماعی در سطوح سه گانه (خرد، میانه، کلان).....	۴۷
۴-۲ فصل چهارم: نظریه های سرمایه اجتماعی.....	۵۰
۱-۴-۲ سرمایه اجتماعی از نگاه پیروردیو.....	۵۰
۲-۴-۲ سرمایه اجتماعی از نگاه جیمز کلمن.....	۵۹
۳-۴-۲ سرمایه اجتماعی از نگاه رابرت پاتنام.....	۶۴
۴-۴-۲ سرمایه اجتماعی از نگاه فرانسیس فوکویاما.....	۷۲

۲-۵- فصل پنجم: رویکردهای پژوهشی در سرمایه اجتماعی ۷۹

۲-۵-۱- دیدگاه اجتماع گرایی ۷۹

۲-۵-۲- دیدگاه شبکه‌ای ۸۱

۲-۵-۳- دیدگاه نهادی ۸۳

۲-۵-۴- دیدگاه همیاری ۸۶

۲-۶- فصل ششم: ابعاد و مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی ۹۰

۲-۶-۱- بعد اجتماعی ۹۳

۲-۶-۲- بعد فرهنگی ۹۷

۲-۶-۳- بعد سیاسی ۱۰۱

۲-۷- فصل هفتم: روش‌شناسی سرمایه اجتماعی در دیدگاه اسلام (ارائه الگو) ۱۰۷

۲-۷-۱- اهمیت علوم انسانی ۱۰۷

۲-۷-۲- تحولات علوم انسانی در ایران ۱۱۳

۲-۷-۳- بومی سازی علوم انسانی ۱۱۶

۲-۷-۴- توجه به مقتضیات بومی در سرمایه اجتماعی ۱۱۸

۲-۷-۵- جایگاه دین در سرمایه اجتماعی ۱۲۱

۲-۷-۶- دین اسلام و سرمایه اجتماعی ۱۲۶

۲-۷-۷- اصول سرمایه اجتماعی اسلامی ۱۳۱

۲-۷-۸- تأثیر دین اسلام بر کارکرد سرمایه اجتماعی ۱۳۰

۲-۷-۹- مدل تحلیلی (ارائه الگو) ۱۳۸

جمع بندی ۱۵۰

بخش سوم: مؤلفه‌های بنیادین انقلاب اسلامی (ارزشی و حقوقی)

۳-۱- فصل اول: استقلال ۱۵۶

۱۵۷.....	۱-۱-۳- استقلال در نگاه امام خمینی (ره)
۱۶۲.....	۲-۱-۳- اقسام استقلال در نگاه شهید مطهری
۱۶۲.....	۱-۲-۱-۳- استقلال سیاسی
۱۶۳.....	۲-۲-۱-۳- استقلال اقتصادی
۱۶۳.....	۳-۲-۱-۳- استقلال فرهنگی
۱۶۴.....	۴-۲-۱-۳- استقلال مکتبی
۱۶۷.....	۲-۳- فصل نهم: آزادی
۱۶۷.....	۱-۲-۳- تعاریف آزادی
۱۷۱.....	۲-۲-۳- مبانی آزادی
۱۷۲.....	۳-۲-۳- آزادی فلسفی کلامی
۱۷۲.....	۴-۲-۳- آزادی اخلاقی
۱۷۲.....	۵-۲-۳- آزادی عرفانی
۱۷۳.....	۶-۲-۳- آزادی مدنی (حقوقی - اجتماعی)
۱۷۳.....	۷-۲-۳- آزادی در اندیشه امام خمینی (ره)
۱۷۹.....	۳-۳- فصل سوم: جمهوریت
۱۸۲.....	۱-۳-۳- جمهوریت در اسلام
۱۸۹.....	۲-۳-۳- انقلاب اسلامی و جمهوریت
۱۸۹.....	۳-۳-۳- ضوابط و مؤلفه‌های جمهوری اسلامی در اندیشه‌ی امام خمینی (ره)
۱۹۰.....	۴-۳- فصل چهارم: اسلامیت

بخش چهارم: رابطه انقلاب اسلامی و سرمایه اجتماعی

۲۰۲.....	۱-۴- فصل اول: انقلاب اسلامی و سرمایه اجتماعی
۲۰۴.....	۲-۴- فصل دوم: انقلاب اسلامی و ابعاد سیاسی سرمایه اجتماعی
۲۰۵.....	۱-۲-۴- مشارکت سیاسی مردم در انقلاب اسلامی

۲۰۷	۴-۲-۲- امام و رهبری سیاسی
۲۰۸	۴-۲-۳- سرنگونی نظام شاهنشاهی و استقرار حاکمیت الهی
۲۱۰	۴-۲-۴- افزایش آگاهی، بینش و مشارکت سیاسی مردم
۲۱۱	۴-۲-۵- مشارکت سیاسی در قبل از انقلاب
۲۱۲	۴-۲-۶- مشارکت سیاسی در دهه ۱۳۷۰
۲۱۴	۴-۳- فصل سوم: انقلاب اسلامی و ابعاد اجتماعی سرمایه اجتماعی
۲۱۵	۴-۱- مشارکت اجتماعی مردم در انقلاب اسلامی
۲۱۷	۴-۲-۱- انسجام اجتماعی
۲۱۹	۴-۳-۴- گزافی بهلم شهداء
۲۲۰	۴-۳-۵- اعتماد اجتماعی
۲۲۲	۴-۳-۶- مسجد به عنوان شبکه اجتماعی
۲۲۲	۴-۳-۷- نقش روحانیت
۲۳۴	۴-۴- فصل چهارم: انقلاب اسلامی و بعد اقتصادی سرمایه اجتماعی
۲۳۵	۴-۱- نقش اقتصادی بازار در ارتقاء سرمایه اجتماعی
۲۳۷	۴-۲- بررسی تغییرات توسعه‌ای و عمرانی ایران (هزارها)
۲۴۷	۴-۵- فصل پنجم: انقلاب اسلامی و ابعاد فرهنگی سرمایه اجتماعی
۲۴۹	۴-۵-۱- مقابله با تهاجم فرهنگی و نفی مظاهر فرهنگی غرب
۲۵۰	۴-۵-۲- عمومی شدن آموزش و ارتقای سطح جامعه
۲۵۰	۴-۵-۳- ارتقای جایگاه زن در اجتماع
۲۵۰	۴-۵-۴- ایجاد روحیه خودباوری
۲۵۱	۴-۵-۵- مطبوعات
۲۵۱	۴-۵-۶- انقلاب و تغییر ارزشها
۲۵۳	۴-۵-۷- رابطه ارزش با سرمایه اجتماعی

۴-۵-۸- ارزش های انقلاب اسلامی ۲۵۵

۴-۵-۹- هشت سال دفاع مقدس بزرگترین سرمایه اجتماعی انقلاب اسلامی ۲۵۷

بخش پنجم: روش ها و سازو کارهای حفظ، بازسازی و ارتقاء سرمایه اجتماعی در انقلاب اسلامی

مقدمه ۲۶۶

۵-۱- دفاع اول: بعد ارزشی سرمایه اجتماعی در جمهوری اسلامی ۲۶۷

۱- ارزش های اسلامی ۲۶۸

۲- ارزش های انسانی ۲۶۸

۳- ارزش های اجتماعی ۲۶۹

۵-۱-۱- امام خمینی و ارزش های درست داخلی ۲۷۰

۵-۱-۲- امام خمینی و ارزش های سیاست خارجی ۲۷۱

۵-۱-۳- امام خمینی و ارزش های اجتماعی ۲۷۳

۵-۱-۴- امام خمینی و ارزش های فرهنگی ۲۷۳

۵-۱-۵- امام خمینی و ارزش های اقتصادی ۲۷۴

۵-۲- فصل دوم: دین و سیاست ۲۷۴

۵-۲-۱- مفهوم شناسی سیاست در دیدگاه امام خمینی (ره) ۲۷۷

۵-۲-۲- مفهوم آمیختگی دین و سیاست ۲۷۷

۵-۲-۳- اخلاق و سیاست ۲۸۰

۵-۲-۳-۱- رابطه اخلاق و سیاست در اندیشه اسلامی ۲۸۰

۵-۲-۳-۲- اخلاق و سیاست در اندیشه غزالی ۲۸۱

۵-۲-۳-۳- اخلاق و سیاست در اندیشه ابن سینا ۲۸۲

۵-۳- فصل سوم: قرآن، سنت و حدیث ۲۸۳

۵-۳-۱- اصل اعتقاد به خدای یگانه و خالق جهان هستی ۲۸۶

۲۸۶	۵-۳-۲-اصل ولایت و امامت.....
۲۸۷	۵-۳-۳-دانش پروری.....
۲۸۸	۵-۳-۴-اعتماد.....
۲۸۹	۵-۳-۵-اصل وفای به عهد و ادای امانت.....
۲۹۰	۵-۳-۶-رازداری.....
۲۹۱	۵-۳-۷-اخلاص و صداقت.....
۲۹۲	۵-۳-۸-اصل نفی غدر و تجاوز.....
۲۹۲	۵-۳-۹-اصل «مساوات» و ممنوعیت استثمار.....
۲۹۳	۵-۳-۱۰-تقوا و هم.....
۲۹۴	۵-۳-۱۱-عدالت.....
۲۹۵	۵-۳-۱۲-ایثار.....
۲۹۶	۵-۳-۱۳-انفاق و زکات.....
۲۹۷	۵-۲-۱-رهبری (ولایت فقیه).....
۲۹۷	۵-۲-۲-مفهوم ولایت و رهبری.....
۳۰۰	۵-۲-۳-ظهور جامعه شناختی رهبری.....
۳۰۴	۵-۲-۴-اعتماد.....
۳۰۵	۵-۲-۵-تاکید بر همبستگی و وحدت بین همه اقشار.....
۳۰۷	۵-۲-۶-استفاده از شخصیت‌های دینی و آموزه‌های مذهبی.....
۳۰۹	۵-۲-۷-انسجام.....
۳۱۰	۵-۲-۸-مشارکت.....
۳۱۲	۵-۲-۹-بسیج.....
۳۱۴	۵-۲-۱۰-کمیته امداد امام (ره).....

۳۱۵.....	۵-۲-۱۱- جهاد سازندگی.....
۳۱۷.....	۵-۲-۲- نهادهای انقلاب.....
۳۲۶.....	۵-۲-۱- بسیج: نهادی فراگیر در رویارویی با چالش‌ها.....
۳۲۷.....	۵-۲-۲- جهاد سازندگی: تقویت بنیان اقتصادی ملی.....
۳۲۸.....	۵-۲-۳- سازمان تبلیغات اسلامی: تقویت کننده‌ی مبانی ارزشی نظام.....
۳۲۹.....	۵-۲-۴- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.....
۳۳۰.....	۵-۱-۵- کمیته امداد امام خمینی (ره).....
۳۳۲.....	۵-۲-۱- قانون اساسی.....
۳۳۷.....	۵-۲-۳- دین و سرآمد قانون‌گذاری.....
۳۳۸.....	۵-۲-۲- دین و برنامه‌ریزی اجرایی.....
۳۳۹.....	۵-۳-۳- دین و فرایند احکام قضایی.....
۳۴۰.....	۵-۳-۴- ظرفیت‌های قانون اساسی.....
۳۴۲.....	۵-۳-۵- امنیت و اقتدار ملی.....
۳۴۷.....	۵-۳-۶- مشارکت سیاسی.....
۳۵۰.....	نتیجه‌گیری.....
۳۵۸.....	پیشنهادات.....
۳۶۴.....	فهرست منابع.....

آدمی برای زندگی اجتماعی خلق شده است و به صورت تنها و دور از جامعه زندگی نمی‌کند. با زندگی اجتماعی افراد نیازمند قدرت فائقه سیاسی برای برقراری نظم هستند. زمانی که قدرت سیاسی شکل می‌گیرد ساختارهای اجتماعی نیز برای تصاحب و تفسیر قدرت سیاسی متحول می‌شود و در این نقطه جامعه‌شناسی سیاسی شکل می‌گیرد. در دوران معاصر با جنگ‌های ایران و روس و همچنین ورود افکار جدید، جامعه ایران دوران پرهیاهویی را سپری کرده است. انقلاب مشروطه در سال ۱۲۸۵، ملی شدن صنعت نفت ۱۳۳۰ و پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ مهمترین وقایع دوران معاصر بوده است. در میان تمامی این وقایع انقلاب اسلامی دارای عظمت و اهمیت بالاتری است. به واسطه انقلاب اسلامی یک نظم استبدادی، فراگیر و مدرن به صورت کامل فروپاشید و یک نظم بدیع و مردم‌ساز حاکم شد. ساختارها و کارگزاران عرصه سیاست متحول شدند و جریانات و گروه‌های جدیدی در سیاست ظهور کردند.

سرمایه اجتماعی یکی از مفاهیم اساسی در جامعه‌شناسی سیاسی است. سرمایه اجتماعی دارایی هست که گروه‌ها و جریانات سیاسی گوناگون در اوج اریخ و با کوشش‌های گوناگون کسب کرده‌اند. سرمایه اجتماعی باعث می‌شود تا یک گروه سیاسی بتواند در سیاست را تصاحب کند. در واقع به واسطه حضور سرمایه اجتماعی یک جریان سیاسی توانایی فعالیت و اعمال قدرت دارد. کتاب جستاری در جامعه‌شناسی سیاسی انقلاب اسلامی و سرمایه اجتماعی در ایران تألیف جناب آقای دکتر عباسعلی رهبر هیئت‌العلوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی (ره) و سرکار خانم فاطمه حیدری که در پنج بخش تنظیم شده است، ارزش داشته است تا براساس سرمایه اجتماعی در ایران، به تبیین انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی بپردازد.

در بخش نخست کلیات پژوهش ذکر شده است. در بخش دوم در هفت فصل، مفهوم سرمایه اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است. در بخش سوم در چهار فصل مفاهیم بنیادین انقلاب اسلامی بررسی شده است. در بخش چهارم در چهار فصل رابطه و نسبت انقلاب اسلامی با سرمایه اجتماعی مورد توجه بوده است. بخش پنجم در چهار فصل تحکیم و ارتقای سرمایه اجتماعی در انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی شرح داده شده است. در پایان از همه دست‌اندرکاران آمادهمسازي، چاپ و انتشار اثر حاضر در انتشارات سروان بیهوده قدردانی نموده و توفیق روزافزون همه آنان را از درگاه خداوند متعال خواستاریم.